КЛЮЧОВА ТЕМА[1]
Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції
Конфіскація/арешт майна

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Вступ

Ця ключова тема зосереджена на певних аспектах конфіскації/арешту в кримінальному, адміністративному та цивільному провадженні, які також можуть бути взаємопов'язаними. Конфіскація/арешт може відбуватися в різних контекстах, наприклад у кримінальному провадженні, під час митного контролю, у податковому провадженні або з метою захисту здоров'я та моралі в демократичному суспільстві[2].

Конфіскація як безстроковий захід і арешт як тимчасовий захід, що часто передує конфіскації,[3] загалом розглядаються Судом як засоби «контролю за користуванням» майном у розумінні другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції. У деяких випадках Суд також розрізняв справи, пов'язані з конфіскацією знарядь злочину, і розглядав їх як «позбавлення» у розумінні першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції. У цій ключовій темі, серед іншого, описуються обставини, за яких застосовуються наведені вище підходи.

Застосовність статті 1 Першого протоколу до Конвенції у справах, пов'язаних з конфіскацією/арештом

- Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції застосовується до наявного в особи майна. За певних обставин під захист цієї статті також можуть підпадати «законні очікування» щодо одержання майна (*«Денісова і Моісєєва проти Росії» (Denisova and Moiseyeva v. Russia)*, 2010, §§ 47 і 48).

Застосовне правило

- Після того як Суд переконається, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції застосовна до обставин справи, він визначає відповідне втручання, а потім

[1] Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.
Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

[2] Ця ключова тема не містить всеохоплюючого аналізу різних аспектів конфіскації в контексті кримінального провадження, які мають ключове значення для боротьби з незаконним збагаченням за рахунок доходів, одержаних злочинним шляхом. Водночас варто зазначити, що в кримінально-правовому контексті конфіскація також може відбуватися паралельно кримінальному провадженню, в межах адміністративного або цивільного провадження.

[3] Див. визначення у статті 1 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму:
- d) «конфіскація» означає покарання або захід, призначені судом після розгляду справи стосовно злочину чи злочинів, результатом якого є остаточне позбавлення майна;
- g) «заблокування», або «арешт», означає тимчасову заборону передачі, знищення, перетворення, відчуження або руху майна або тимчасове взяття під охорону або контроль майна на підставі рішення суду або іншого компетентного органу.

розпочинає аналіз по суті, щоб визначити, яке з «трьох правил», проголошених у цій статті, застосовується (*«Спорронг і Льоннрот проти Швеції» (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*, 1982, § 61; і, в контексті конфіскації, *«G.I.E.M. та інші проти Італії» (G.I.E.M. and Others v. Italy)* [ВП], 2018, § 289; *«Габріч проти Хорватії» (Gabrić v. Croatia)*, 2009, § 31).[4] У справах, коли Суд переконаний у тому, що відбулось втручання у право власності, аналіз того, чи мало місце порушення в основному є однаковим як для контролю за користуванням майном, так і для позбавлення права власності.

Для того, щоб втручання можна було вважати сумісним з положеннями статті 1 Першого протоколу до Конвенції:

- По-перше, воно має відповідати принципу законності (*«Ресурсний центр демократії та прав людини та Мустафаєв проти Азербайджану» (Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan)*, 2021, § 67). Крім того, відповідне законодавство та критерії, які застосовуються національними органами для застосування конфіскації, не мають суперечити суті злочину, інакше втручання у право власності заявника може вважатися недотриманням якісної вимоги передбачуваності (*«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, 2021, §§ 69-70 і 80-81). Якщо законна підстава для конфіскації майна виникає внаслідок явної помилки в законодавстві, то конфіскація порушує положення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (*«Спасов проти Румунії» (Spasov v. Romania)*, 2022, §§ 116-119).
- По-друге, воно має переслідувати законну мету засобами, що обґрунтовано пропорційні меті, яка переслідується (*«Дєнісова і Моісєєва проти Росії» (Denisova and Moiseyeva v. Russia)*, 2010, §§ 55 і 64; *«Джей Джи Кей Статиба Лтд та Гусельніковас проти Литви» (JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania)*, 2013, §§ 118 і 144; *«Пендов проти Болгарії» (Pendov v. Bulgaria)*, 2020, §§ 42 і 50; *«Тодоров та інші проти Болгарії» (Todorov and Others v. Bulgaria)*, 2021, §§ 187 і 215; *«Яшароглу проти Туреччини» (Yaşaroğlu v. Türkiye)*, 2023, §§ 72 і 80). Інакше кажучи, Суд має визначити, чи було досягнуто справедливого балансу між вимогами загального інтересу та інтересами зацікавлених осіб. Обов'язкового балансу не вдасться досягти, якщо зацікавлена особа чи особи були зобов'язані понести надмірний індивідуальний тягар (*«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017, §§ 47 і 52).
- Для аналізу пропорційності важливе значення має ціла низка факторів, включно з позицією, яку займає заявник (*«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, 2017, §§ 27-30; *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019, § 60; див. також *«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, 1986, § 54).

Принципи, виведені з поточної судової практики

Контроль за користуванням:

- Загалом підхід Суду полягає в тому, щоб розглядати конфіскацію (навіть якщо вона передбачає форму позбавлення права володіння майном) як приклад засобу контролю за користуванням майном у розумінні другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції, як у кримінально-правовому, так і в інших контекстах (щодо кримінально-правового контексту див. рішення у справах *«Ріела та інші проти Італії» (Riela and Others v. Italy)* (ухв.), 2001; *«Аркурі та інші проти Італії» (Arcuri and*

[4] Додаткову інформацію див. у Посібнику зі статті 1 Першого протоколу до Конвенції «Захист майна», розділ B «Підхід "трьох правил"».

Others v. Italy) (ухв.), 2001; *«К.М. проти Франції» (C.M. v. France)* (ухв.), 2001; або у зв'язку з порушеннями митних правил; *«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, 1986, § 51; *«Ейр Канада проти Сполученого Королівства» (Air Canada v. the United Kingdom)*, 1995, § 34; *«Садоха проти України» (Sadocha v. Ukraine)*, 2019, § 23; *«Стоян Ніколов проти Болгарії» (Stoyan Nikolov v. Bulgaria)*, 2021, § 55; *«Яремійчук та інші проти України» (Yaremiychuk and Others v. Ukraine)*, 2021, § 22; *«Юсіфлі та інші проти Азербайджану» (Yusifli and Others v. Azerbaijan)* (ухв.), 2022, §§ 69-71; щодо інших контекстів див. *«Хендісайд проти Сполученого Королівства» (Handyside v. the United Kingdom)*, 1976, § 62; *«С.А. Біо д'Арденнес проти Бельгії» (S.A. Bio d'Ardennes v. Belgium)*, 2019, § 48).

- Суд розглядав заходи конфіскації та арешту як засоби контролю за користуванням майном у певних контекстах:
  - ***Конфіскація як захід примусового виконання***. Суд загалом розглядає конфіскацію як захід, що входить до обсягу контролю за користуванням майном, коли захід конфіскації призначено, щоб забезпечити виконання закону. До прикладів належить забезпечення виконання митного законодавства (*«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, 1986, § 51; *«Юцис проти Литви» (Jucys v. Lithuania)*, 2008, § 34), забезпечення сплати штрафних санкцій (*«Гирлян проти Росії» (Gyrlyan v. Russia)*, 2018, § 21), а також забезпечення дотримання режимів санкцій, запроваджених Організацією Об'єднаних Націй (*«Босфорус Гава Йолларі Туризм і Тіджарет Анонім Ширкеті проти Ірландії» (Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland)* [ВП], 2005, § 142).
  - ***Відсутність переходу права власності безстроково* (арешт)**. Якщо захід, що розглядається, не призводить до переходу права власності на майно на безстроковій основі, Суд найімовірніше розглядатиме цей захід як засіб контролю за користуванням майном, а не його позбавлення. Відповідно, Суд розглядає тимчасове обмеження користування майном, що не передбачає переходу права власності, як засіб контролю за користуванням (*«Ейр Канада проти Сполученого Королівства» (Air Canada v. the United Kingdom)*,1995, §§ 32-33; *«Джей Джи Кей Статиба Лтд та Гусельніковас проти Литви» (JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania)*, 2013, § 115).
  - Крім того, тимчасовий перехід права власності неможливий, якщо існує можливість відновлення права власності (*«Раймондо проти Італії» (Raimondo v. Italy)*, 1994, §§ 27 і 29; *«К.М. проти Франції» (C.M. v. France)* (ухв.), 2001; *«Їлдирим проти Італії» (Yildirim v. Italy)* (ухв.), 2003; *«Габенціус проти Угорщини» (Hábenczius v. Hungary)*, 2014, § 28). І навпаки, конфіскація буде вважатися безстроковою, якщо «відсутня реальна можливість повернення» (*«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017, § 38; див. додаткову інформацію нижче).
  - ***Тривалість арешту***. Суд повторно зазначив, що шкода, заподіяна внаслідок арешту чи конфіскації, не має бути більшою за ту, яка є неминучою (*«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, §§ 56 і 58; див. також *«Лисак проти Польщі» (Łysak v. Poland)*, 2021, §§ 79 і 91; *«Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022, §§ 86 і 97-100; *«Шоразова проти Мальти» (Shorazova v. Malta)*, 2022, §§ 107-123; *«Сєбєлєва та інші проти Росії» (Sebeleva and Others v. Russia)*, 2022, § 67; *«Іпек Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (İpek Société à Responsabilité Limitée v. Turkey)*, 2022, §§ 92-94; *«Акшин Гараєв проти Азербайджану» (Akshin Garayev v. Azerbaijan)*, 2023, §§ 55-56).

- ***Конфісковане майно, набуте незаконним шляхом***. У кримінальних справах Суд також може розглядати конфіскацію як засіб контролю за користуванням майном навіть за наявності переходу права власності на безстроковій основі, якщо активи, про які йдеться, самі були набуті незаконним шляхом.[5] Отже, у справі *«Аркурі та інші проти Італії» (Arcuri and Others v. Italy)* (ухв.), 2001, Суд зазначив, що попри те, що захід, про який йдеться, призвів до позбавлення майна, він становив засіб контролю за користуванням майном у розумінні другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки конфіскація вплинула на активи, що були набуті незаконним шляхом, а захід мав на меті завадити заявнику використовувати такі активи для одержання прибутку для себе або для злочинної організації, до якої він ймовірно належав, на шкоду суспільству (див. також рішення у справі *«М. проти Італії» (M. v. Italy)* (ухв.), 1991).
- У таких провадженнях національні суди повинні переконливо довести причинно-наслідковий зв'язок між предикатними правопорушеннями або будь-якими іншими кримінальними діями заявників та майном, що підлягає конфіскації *(«Мандев та інші проти Болгарії» (Mandev and Others v. Bulgaria),* 2024, §§ 100-105).
- Крім того, у справі *«Улемек проти Сербії» (Ulemek v. Serbia)* (ухв.), 2021, § 65, Суд зауважив, що мета конфіскації, призначеної в кримінально-правовому контексті, полягає у вилученні доходів з можливого майбутнього використання у злочинній діяльності. У справі *«Руммі проти Естонії» (Rummi v. Estonia)*, 2015, § 103, Суд зазначив, що наказ про конфіскацію майна, набутого злочинним шляхом, діє в загальних інтересах як стримувальний фактор для осіб, які збираються брати участь у злочинній діяльності, а також гарантує, що злочин не окупиться (див. також рішення у справах *«Їлдирим проти Італії» (Yildirim v. Italy)* (ухв.), 2003; *«Вейтс проти Естонії» (Veits v. Estonia)*, 2015, § 71).
- ***Конфіскація в кримінальному провадженні.*** У кримінальних справах, де Держава накладає арешт на майно, щоб зібрати вагомі докази проти третьої сторони, органи влади повинні забезпечити баланс між своїми цілями та правом особи на мирне володіння майном (*«Коршунова проти Росії» (Korshunova v. Russia)*, 2022, §§ 35 і 41-42; *«Капатіна проти Румунії» (Căpăţînă v. Romania)*, 2023, §§ 48-50). Крім того, якщо Держава накладає арешт на будь-яке майно особи, яку обвинувачують у вчиненні злочину, проте проти такої особи не ухвалено обвинувального вироку, то цій особі мають бути доступними процесуальні гарантії від свавільного або непропорційного втручання в її права (*«Ферхатович проти Словенії» (Ferhatović v. Slovenia)*, 2022, §§ 51-52). Також коли Держава накладає арешт на майно, то повинна запобігти його псуванню (*«Ес Сі Ай Ле Шато дю Франпор проти Франції» (SCI Le Château du Francport v. France)*, 2022, §§ 42 і 53). І нарешті, Держава не може накладати арешт на майно особи на невизначений термін, не надавши цій особі жодних можливостей звернутись до суду для повернення свого майна (*«Калін проти Румунії» (Călin v. Romania)*, 2022, §§ 73-74 та 84; *«Рустамханлі проти Азербайджану» (Rustamkhanli v. Azerbaijan)*, 2024, § 65).
- ***Конфіскація як покарання***. Крім того, у кримінальних справах, де конфіскація призначається як стримувальний фактор або покарання, Суд може розглядати цей захід як форму контролю за користуванням майном для забезпечення сплати

[5] У кримінальних справах конфіскація, як правило, призводить до остаточного позбавлення майна: див. статтю 1 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму та пункт 26 Директиви 2014/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради про заморожування та конфіскацію засобів і доходів, одержаних злочинним шляхом, в Європейському Союзі.

штрафних санкцій (*«Філліпс проти Сполученого Королівства» (Phillips v. the United Kingdom)*, 2001, §§ 50-51; *«Ісмаїлов проти Росії» (Ismayilov v. Russia)*, 2008, §§ 30 і 38; *«Маркус проти Латвії» (Markus v. Latvia)*, 2020, §§ 69-70).

Позбавлення:

- Попри те що Суд найчастіше розглядає конфіскацію як засіб контролю за користуванням майном, за особливих обставин він розглядав конфіскацію майна як позбавлення в розумінні першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції (*«Вальдемар Новаковський проти Польщі» (Waldemar Novakowski v. Poland)*, 2012, § 46).
- На думку Суду, про це йшлося у справі *«Вальдемар Новаковський проти Польщі» (Waldemar Novakowski v. Poland)*, 2012, § 46, у якій поліція конфіскувала цілу колекцію антикварної зброї, яку заявник збирав понад 50 років. Суд зазначив, *inter alia,* що кримінальне провадження проти заявника було припинене через мізерно малу тяжкість правопорушення і через те, що національний суд врахував особисті якості заявника та відсутність злочинного наміру з його боку. Отже, обставини справи принципово відрізнялись від обставин справ, у яких наказ про конфіскацію видавався в контексті кримінального провадження щодо обвинувачень у тяжких злочинах або злочинах, вчинених у складі організованої злочинної групи, і існували серйозні підозри або впевненість, що підтверджувались ухвалою суду про те, що конфісковані активи є доходами, одержаними злочинним шляхом. Із цих міркувань захід становив позбавлення майна.
- Крім того, у справах, у яких Суд останніми роками розглядав конфіскацію як позбавлення майна, виділяються два ключові фактори: (1) чи є конфіскація безстроковим заходом, що призводить до остаточного переходу права власності; і (2) чи має заявник можливість домагатись відновлення права власності на майно, про яке йдеться, зокрема чи є заявник (добросовісним) власником і/або не є правопорушником (див. також розділ «Конфіскація майна, що належить третім сторонам» нижче), і чи не були товари одержані незаконним шляхом.
- До справ, у яких присутні обидва ключових фактори і щодо яких Суд ухвалив, що конфіскація становила позбавлення майна, належать:
  - Справа *«Андоноскі проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Andonoski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2015, § 30: заявникові, водієві таксі, було пред'явлено обвинувачення в незаконному перевезенні мігрантів через кордон між Македонією та Грецією, і на його автомобіль було накладено арешт. Обвинувачення було знято за браком доказів того, що заявнику було відомо про те, що його пасажири були незаконними мігрантами. Водночас суд першої інстанції призначив примусову конфіскацію автомобіля заявника на тій підставі, що його використовували для вчинення правопорушення. Суд зауважив, що конфіскація автомобіля заявника була безстроковим заходом, який призвів до остаточного переходу права власності, і що Уряд не заявляв про наявність у заявника можливості домагатись відновлення права власності на свій автомобіль.
  - Справа *«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, 2017, § 30: в контексті злочину, вчиненого одним з клієнтів компанії, були конфісковані дві автоцистерни, що належали компанії-заявнику. Суд зауважив, що конфіскація автоцистерн була безстроковим заходом, який призвів до остаточного переходу права власності Державі, і що компанія-заявник не мала можливості домагатись відновлення права власності на автоцистерни.

- У справі *«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017, §§ 37-39 і 49-52, третя сторона використовувала вантажівку компанії-заявника для контрабандного ввезення героїну до Словенії. У контексті кримінального провадження проти третьої сторони на вантажівку з причепом було накладено арешт. Причіп пізніше повернули компанії-заявнику, проте вантажівку було продано на публічних торгах. Суд зауважив, що справа стосувалась законодавства, яке передбачало примусову конфіскацію знарядь злочину з метою запобігання вчиненню злочинів у майбутньому, і застосував той самий підхід, що й у справі *«Андоноскі проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Andonoski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2015.
- У справі *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019, §§ 49 і 62, судно, що належало заявнику, було конфісковане після того, як румунські органи влади виявили, що екіпаж третьої сторони незаконно підняв прапор Румунії та без дозволу здійснював рибний промисел у виключній економічній зоні Румунії. Ця незаконна діяльність провадилась без відома заявника. Суд зазначив, що конфіскація судна заявника була безстроковим заходом, що призвів до остаточного переходу права власності. Пізніше судно продали приватній особі. Під час оцінювання пропорційності Суд постановив, що заявник міг довести свою добросовісність, що могло призвести до відновлення його права власності.
- Суд обґрунтував розгляд конфіскації винятково як позбавлення майна в кримінально-правовому контексті так: «конфіскація знаряддя вчинення кримінального правопорушення у третьої сторони не передбачає тієї самої нагальності, що й конфіскація доходів або предметів кримінального правопорушення, якщо дивитися з точки зору політичних заходів у відповідь, що вживаються в загальних інтересах. А отже, за певних обставин конфіскація майна може розглядатись відповідно до другого речення першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції, у якій йдеться про позбавлення майна» (*«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017, § 38).

Обставини, за яких Суд утримувався від розрізнення:

- Нарешті, в деяких справах Суд утримувався від визначення того, чи становило втручання, що розглядається, позбавлення права володіння майном чи було засобом контролю за користуванням майном, оскільки вважав це розрізнення необов'язковим: Суд переходив безпосередньо до розгляду наявності порушення принципів законності, законної мети та пропорційності (*«Дєнісова і Моісєєва проти Росії» (Denisova and Moiseyeva v. Russia)*, 2010, § 55; *«Лавречов проти Чеської Республіки» (Lavrechov v. the Czech Republic)*, 2013, § 43; *«Актіва ДОО проти Сербії» (Aktiva DOO v. Serbia)*, 2021, § 78; *«Тодоров та інші проти Болгарії» (Todorov and Others v. Bulgaria)*, 2021, § 182; *«Пар і Хюдо проти Азербайджану» (Par and Hyodo v. Azerbaijan)*, 2021, §§ 50-51; *«Капатіна проти Румунії» (Căpăţînă v. Romania)*, 2023, § 50; *«Йорданов та інші проти Болгарії» (Yordanov and Others v. Bulgaria)*, 2023, § 98; *«Фонд імені Дж. Пол Джетті та інші проти Італії» (The J. Paul Getty Trust and Others v. Italy),* 2024, §§ 272-278).

Конфіскація майна, що належить третім сторонам:

- Суд визнав, що в кримінально-правовому контексті зокрема державні органи можуть застосовувати заходи конфіскації до майна, що належить не лише особам, яких безпосередньо обвинувачують у вчиненні правопорушень, але й до майна членів їхніх родин та інших близьких родичів, які, як вважається, неофіційно володіють або

розпоряджаються доходами, одержаними злочинним шляхом, від імені підозрюваних правопорушників, або яким з інших причин бракує статусу добросовісного власника.

- Конфіскація знаряддя злочину, що належить третій стороні, загалом не становить порушення, якщо третя сторона діяла недобросовісно або не оскаржила недобросовісні дії (*«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019, §§ 62-66), або якщо третя сторона подає позовну заяву про компенсацію збитків правопорушником (*«Сулеймані проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Sulejmani v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2016, §§ 41-43; *«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, 2017, §§ 37-43).

Конфіскація в контексті захисту культурної спадщини:

- У контексті захисту культурної спадщини та повернення незаконно вивезених культурних об'єктів, Суд визнав наказ про конфіскацію, виданий італійськими органами влади, з метою повернення бронзової статуї класичного грецького періоду з музею в США, таким, що відповідає праву на мирне володіння (*«Фонд імені Дж. Пол Джетті та інші проти Італії» (The J. Paul Getty Trust and Others v. Italy),* 2024). Зокрема, Суд врахував оцінку неналежної поведінки фонду заявника при придбанні статуї (§§ 385-390), факт, що італійські органи влади обґрунтовано продемонстрували, що статуя є частиною культурної спадщини Італії і юридично належала Італії на момент видання наказу про конфіскацію (§§ 343-359), а також існування виняткової юридичної прогалини, в якій діяли органи влади, через відсутність обов'язкових міжнародних правових інструментів, що діяли на момент покупки та вивезення об'єкта фондом заявником (§§ 385-390), які могли б дозволити італійським органам повернути її або, принаймні, отримати повне співробітництво з боку іноземних національних органів влади (§§ 377 і 391-400). Щодо цього Суд зауважив, що в подібному сценарії сьогодні національні органи влади повинні суворо дотримуватися термінів і процедур, встановлених міжнародними договорами та правом Європейського Союзу (§ 407).

Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції (процесуальний аспект):

- Попри те, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не містить чітких процесуальних вимог, судові провадження щодо права на мирне володіння майном мають надати особі розумну можливість передати свою справу до компетентних органів з метою ефективного оскарження заходів, що порушують права, гарантовані цим положенням (*«Джі.Ай.Е.М. С.Р.Л. та інші проти Італії» (G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy)* [ВП], 2018, §§ 290 та 302, де конфіскацію було призначено після ухвалення виправдувального вироку; див. також справи *«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, 1986, §§ 55 і 58-60; *«Ейр Канада проти Сполученого Королівства» (Air Canada v. the United Kingdom)*, 1995, § 46; *«Аркурі та інші проти Італії» (Arcuri and Others v. Italy)* (ухв.), 2001; *«Ріела та інші Італії» (Riela and Others v. Italy)* (ухв.), 2001). Зокрема, такі провадження мають відповідати стандартам рівності сторін та принципу змагальності (*«Джі.Ай.Е.М. С.Р.Л. та інші проти Італії» (G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy)* [ВП], 2018, § 302; *«Шоразова проти Мальти» (Shorazova v. Malta)*, 2022, § 105).
- Особам, чия власність була конфіскована, має бути надана розумна можливість передати справу до відповідальних органів з метою ефективного оскарження

конфіскації, залежно від ситуації заявляючи про незаконність або свавільну та необґрунтовану поведінку (*«Їлдирим проти Італії» (Yildirim v. Italy)* (ухв.), 2003).

- У справі *«Рустамханлі проти Азербайджану» (Rustamkhanli проти Азербайджану)* (2024, §§ 64-65) щодо рішення податкових органів про замороження банківських рахунків компанії – заявника Суд постановив, що національні суди повинні здійснити оцінку пропорційності вжитого податковими органами заходу та що заявнику повинна бути надана можливість регулярного перегляду доцільності продовження такого заходу.
- Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції сама собою не дає підстав для виникнення права на компенсацію будь-яких збитків, які, за словами заявника, були понесені ним внаслідок вилучення майна під час кримінального провадження: Договірні Держави мають право на визначення умов одержання компенсації таких збитків (*«Адамчик проти Польщі» (Adamczyk v. Poland)* (ухв.), 2006; *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, § 78).
- Державні органи, що відповідають за зберігання арештованого майна, повинні діяти сумлінно, щоб зберегти його цінність (*«Тендам проти Іспанії» (Tendam v. Spain)*, 2010, § 51; *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, §§ 73-74). У рішенні у справі *«Тендам проти Іспанії» (Tendam v. Spain)*, 2010, § 54, Суд зазначив, що тягар доведення стосовно умов, у яких зберігається майно заявника, було покладено на національні органи, що відповідали за вилучення (на противагу див. справи *«Адамчик проти Польщі» (Adamczyk v. Poland)* (ухв.), 2006; *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, § 79).

Варті уваги приклади

Конфіскація/арешт як засіб контролю за користуванням майном:

Конфіскація/арешт митними органами, що здійснюють контроль імпорту

- *«Юцис проти Литви» (Jucys v. Lithuania)*, 2008 рік — конфіскація хутр норки, які заявник намагався ввезти контрабандою через кордон (кримінальне правопорушення), попри те що контрабанда не каралась конфіскацією: порушення.
- *«Ісмаїлов проти Росії» (Ismayilov v. Russia)*, 2008 рік — конфіскація коштів, якими на законній підставі володів заявник, через недекларування цих коштів на митниці: порушення.
- *«Гріфхорст проти Франції» (Grifhorst v. France)*, 2009 рік — конфіскація 500 000 нідерландських гульденів (233 056 євро) через недекларування цієї суми: порушення.
- *«Габріч проти Хорватії» (Gabrić v. Croatia)*, 2009 рік — конфіскація іноземної валюти на підставі недекларування заявником готівки на суму 20 000 німецьких марок на митниці: порушення.
- *«Мун проти Франції» (Moon v. France)*, 2009 рік — конфіскація 40 422 євро через недекларування суми, що перевищила поріг декларування у 7622 євро: порушення.
- *«Руммі проти Естонії» (Rummi v. Estonia)*, 2015 рік — конфіскація дорогоцінних металів, незаконно ввезених до Естонії покійним чоловіком заявниці: порушення.
- *«Болєвіч проти Хорватії» (Boljević v. Croatia)*, 2017 рік — конфіскація коштів на суму 180 000 євро через недекларування їх на митниці, оскільки заявник не довів законного призначення ввезених ним коштів: порушення.

- *«Гирлян проти Росії» (Gyrlyan v. Russia)*, 2018 рік — конфіскація коштів на суму 90 000 дол. США через недекларування коштів на суму 100 000 дол. США на митниці: порушення.
- *«Садоха проти України» (Sadocha v. Ukraine)*, 2019 рік — конфіскація коштів на суму 31 000 євро через недекларування коштів на суму 41 000 євро на митниці: порушення.
- *«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, 2021 рік — конфіскація коштів на суму 530 000 норвезьких крон через недекларування цієї суми під час перетину кордону між Словенією та Хорватією: порушення.
- *«Пар і Хюдо проти Азербайджану» (Par and Hyodo v. Azerbaijan)*, 2021 рік — незаконне зберігання незадекларованих коштів, вилучених у заявників митними органами: порушення.
- *«Стоян Ніколов проти Болгарії» (Stoyan Nikolov v. Bulgaria)*, 2021 рік — накладення штрафу та конфіскація незадекларованих коштів: порушення.
- *«Заклан проти Хорватії» (Zaklan v. Croatia)*, 2021 рік — іноземна валюта, вилучена органами влади Югославії в 1991 році в Хорватії, коли країна ще була частиною колишньої Югославії.
- *«Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022 рік — конфіскація товарів компанії-заявника (електронного обладнання) за підозрою в контрабанді: порушення.
- *«Іпек Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (İpek Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022 рік — конфіскація товарів компанії-заявника (електронного обладнання) за підозрою в контрабанді: порушення.
- *«Яшароглу проти Туреччини» (Yaşaroğlu v. Türkiye)*, 2023 рік — конфіскація (за відсутності обвинувального вироку у справі про контрабанду) золотих прикрас вагою 25 кг: порушення.

Конфіскація /арешт майна, що належить третій стороні, у кримінальному та адміністративному провадженнях

- *«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, 1986 рік — арешт митними органами золотих монет (*objectum sceleris* – «об'єкт злочину»), яких заявник був обманом позбавлений, і які покупці пізніше намагалися ввезти контрабандою до Сполученого Королівства. Запит компанії-заявника на повернення монет було відхилено, а Суд постановив, що національне законодавство повністю відповідає положенням другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки надає заявнику розумну можливість передати справу до компетентних органів з метою оскарження заходу (§§ 60-62): відсутність порушення.
- *«Ейр Канада проти Сполученого Королівства» (Air Canada v. the United Kingdom)*, 1995 рік — накладення митною службою арешту на літак як на такий, що підлягає конфіскації, через виявлення на борту 331 кг конопляної смоли, і повернення після сплати суми застави: відсутність порушення.
- *«К.М. проти Франції» (C.M. v. France)* (ухв.), 2001 рік — арешт транспортного засобу, який використовувався третьою стороною для контрабанди наркотиків (19 грамів героїну); норма національного законодавства, що дозволяла добросовісним власникам повертати арештоване або вилучене майно, якщо власники не були пов'язані з вчиненим правопорушенням; повернення майна за умови сплати суми дружнього врегулювання: неприйнятно (явно необґрунтовано).
- *«Аркурі та інші проти Італії» (Arcuri and Others v. Italy)* (ухв.), 2001 рік — конфіскація активів, що *de facto*, але не *de jure* (активи офіційно належали дружині та дітям

першого заявника) належали заявнику, якого підозрювали в участі у злочинній організації, що здійснювала наркотрафік: відсутність порушення.

- *«Їлдирим проти Італії» (Yildirim v. Italy)* (ухв.), 2003 рік — відмова повернути власнику орендований транспортний засіб, арештований на підставі використання третьою стороною для перевезення незаконних іммігрантів; можливість відновлення права власності на підставі пред'явлення доказів добросовісності дій заявника: неприйнятно (явно необґрунтовано).
- У справі *«Сілікіене проти Литви» (Silickienė v. Lithuania)*, 2012 рік — захід конфіскації, застосований до майна, що належало заявниці — вдові корумпованого чиновника; Суд постановив, що заявниця мала знати, що кошти, за які було придбано конфісковане майно, могли походити тільки від доходу незаконної діяльності злочинного об'єднання: відсутність порушення.
- *«Бальзамо проти Сан-Марино» (Balsamo v. San Marino)*, 2019 рік – захід конфіскації, застосований до активів, які були визнані такими, що початково одержані батьком заявників протиправним шляхом, незважаючи на те, що заявників було визнано невинними у відмиванні грошей: відсутність порушення.
- *«Маркус проти Латвії» (Markus v. Latvia)*, 2020 рік — конфіскація майна, не пов'язаного зі злочинною діяльністю, включно з будинком, що був зареєстрований на ім'я заявника, але в якому мешкав його дорослий син із родиною; відсутність індивідуальної оцінки чи аналізу пропорційності покарання у формі конфіскації майна: порушення.
- *«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, 2021 рік — під час перетину кордону між Словенією та Хорватією у заявника було вилучено всю суму коштів, якими він, як стверджується, володів спільно зі своїми рідними. Заявник не вказав точну суму своєї частки коштів, а державні органи не з'ясували, яка частка коштів йому належала, тому Суд постановив, що «майном» у цій справі була вся конфіскована сума (порівняйте з підходом Суду в справі *«Карапетян проти Грузії» (Karapetyan v. Georgia)*, 2020, де заявниця заявляла, що їй належала лише частина конфіскованої суми, і Суд постановив, що заявленим «майном» були лише ті гроші, про які заявниця заявляла як про власні): порушення.
- У справі *«Годлєвская проти Росії» (Godlevskaya v. Russia)*, 2021 рік — арешт і продаж, застосовані до майна заявниці після засудження в кримінальному порядку її колишнього чоловіка; відсутність належних правових підстав на національному рівні: порушення.
- *«Юсіфлі та інші проти Азербайджану» (Yusifli and Others v. Azerbaijan)* (ухв.), 2022 рік — заявниками були друзі та члени родин обвинувачених (які незаконно привласнили державне майно), активи яких були арештовані судом першої інстанції: неприйнятно.
- *«Загіні проти Сан-Марино» (Zaghini v. San Marino)*, 2023 рік — конфіскація коштів після завершення кримінального провадження проти батька заявника у справі про відмивання грошей та подальша позовна вимога заявника щодо повернення цих коштів: відсутність порушення.

Конфіскація/арешт у контексті санітарних норм і правил:

- *«С.А. Біо д'Арденнес проти Бельгії» (S.A. Bio d'Ardennes v. Belgium)*, 2019 рік — примусовий забій великої кількості тварин, інфікованих бруцельозом, у зв'язку з порушеннями ветеринарно-санітарних норм, рівнозначний контролю за користуванням майном: відсутність порушення.

Конфіскація в контексті захисту культурної спадщини:

- *«Фонд імені Дж. Пол Джетті та інші проти Італії» (The J. Paul Getty Trust and Others v. Italy),* 2024 рік - наказ про конфіскацію, виданий італійськими органами влади, спрямований на повернення з музею в США незаконно вивезеної бронзової статуї класичного грецького періоду: порушення немає.

Конфіскація/арешт як засіб контролю за користуванням майном у контексті кримінального провадження (нещодавні приклади[6]):

- *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021 рік — надмірна шкода, завдана заявнику внаслідок тривалого арешту його автомобіля (в контексті поточного кримінального провадження щодо нього), за яку заявник не отримав жодної компенсації: порушення.
- *«Сєбєлєва та інші проти Росії» (Sebeleva and Others v. Russia)*, 2022 рік — тривалий арешт акцій компанії заявників без належного обґрунтування: порушення.
- *«Калін проти Румунії» (Călin v. Romania)*, 2022 рік — тривалий арешт активів заявника протягом кримінального розслідування та брак процесуальних гарантій: порушення.
- *«Таганрог ЛРО та інші проти Росії» (Taganrog LRO and Others v. Russia)*, 2022 рік — конфіскація майна заявника в контексті припинення діяльності Свідків Єгови: порушення.
- *«Ферхатович проти Словенії» (Ferhatović v. Slovenia)*, 2022 рік — арешт і конфіскація мідного дроту, що належав заявнику, за відсутності засудження в кримінальному порядку: порушення.
- *«Ес Сі Ай Ле Шато дю Франпор проти Франції» (SCI Le Château du Francport v. France)*, 2022 рік — тривалий арешт палацу, який повернули заявнику через чотири роки в погіршеному стані: порушення.
- *«Капатіна проти Румунії» (Căpăţînă v. Romania)*, 2023 рік — арешт активів заявника на підставі стверджуваних корупційних діянь і метод розрахунку доходів, одержаних злочинним шляхом, не викликали питань щодо непропорційності: відсутність порушення.
- *«Мандев та інші проти Болгарії» (Mandev and Others v. Bulgaria),* 2024 рік – конфіскація майна заявників як прибутку від злочину без переконливого доведення причинно-наслідкового зв'язку між предикатними правопорушеннями та активами, що підлягають конфіскації: порушення.

Конфіскація/арешт як позбавлення майна в контексті кримінального провадження:

- *«Вальдемар Новаковський проти Польщі» (Waldemar Novakowski v. Poland)*, 2012 рік — конфіскація цілої колекції антикварної зброї попри мізерно малу тяжкість правопорушення: порушення.
- *«Андоноскі проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Andonoski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2015 рік — конфіскація таксі, що використовувалось для незаконного перевезення мігрантів без відома власника: порушення.

[6] Додаткову інформацію див. у Посібнику зі статті 1 Першого протоколу до Конвенції «Захист майна», розділ J «Конфіскація майна, одержаного злочинним шляхом».

- *«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017 рік — примусова конфіскація вантажівки компанії після проходження митного контролю на тій підставі, що її використовували для контрабанди наркотиків без відома компанії, у поєднанні з відсутністю реальної можливості отримати компенсацію за її втрату: порушення.
- *«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, 2017 рік — конфіскація за несплату акцизних зборів на підставі суворої відповідальності, коли добросовісний власник міг вимагати компенсацію з боку винної сторони за порушення договору: відсутність порушення.
- *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019 рік — конфіскація судна заявника, що використовувалось третьою стороною для незаконного рибного промислу, коли національні суди встановили недобросовісність заявника: відсутність порушення.
- *«Акшин Гараєв проти Азербайджану» (Akshin Garayev v. Azerbaijan)*, 2023 рік — безперервне тривале утримання газових турбін заявника не відповідало вимозі пропорційності: порушення.

Конфіскація відповідно до статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції

- *«Сакетті Іглесіас проти Іспанії» (Saquetti Iglesias v. Spain)*, 2020 рік — відсутня можливість оскарження великого митного штрафу у зв'язку з перевезенням суми коштів, що перевищувала поріг обов'язкового декларування, накладеного без урахування пропорційності (§ 42, посилання на судову практику щодо митних санкцій згідно зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції): порушення.

Повторення загальних принципів

Загальні принципи щодо застосовного правила:

- Конфіскація/арешт як засіб контролю за користуванням майном у розумінні другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції:
  - у кримінально-правовому контексті: *«Калін проти Румунії» (Călin v. Romania)*, 2022, §§ 68-69; *«Акпаз Сосьєте а Респонсабілітє Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022, §§ 86-87; *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, §§ 52-56; див. також справу *«Актіва ДОО проти Сербії» (Aktiva DOO v. Serbia)*, 2021, § 78;
  - у контексті порушення митних правил: *«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, 2021, §§ 64-66.
- Конфіскація як позбавлення майна, що призводить до остаточного переходу права власності: *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019, § 49; *«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia)*, 2017, §§ 36-38.
- Конфіскація знаряддя злочину, що належить третій стороні: *«Сулеймані проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Sulejmani v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2016, § 34.
- Доступ до судового перегляду: *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, 2019, § 62; *«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, 2017, § 37.

Загальні принципи законності та пропорційності:

- Законність: *«Калін проти Румунії» (Călin v. Romania)*, 2022, § 71; *«Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022, §§ 88-89; *«Пар і Хюдо проти Азербайджану» (Par and Hyodo v. Azerbaijan)*, 2021, § 52.
- Пропорційність: *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, 2021, § 54; *«Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, 2022, § 92.
- Пропорційність щодо сум коштів, конфіскованих митними органами: *«Болєвіч проти Хорватії» (Boljević v. Croatia)*, 2017, § 41; щодо суворості санкцій: *«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, 2021, §§ 84-87; *«Стоян Ніколов проти Болгарії» (Stoyan Nikolov v. Bulgaria)*, 2021, §§ 63-65.

Додаткові посилання

Конвенції Ради Європи:

- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (ETS № 141, 1990)
- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (ETS № 198, 2005)

Конвенції Організації Об'єднаних Націй:

- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та протоколи, що її доповнюють (2000)
- Конвенція ООН проти корупції (2003)

Нормативно-правові акти та звіти Європейського Союзу:

- Директива 2014/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради про заморожування та конфіскацію засобів і доходів, одержаних злочинним шляхом, в Європейському Союзі
- Регламент (ЄС) 2018/1805 Європейського Парламенту і Ради про взаємне визнання наказів про заморожування та конфіскацію
- Повернення та конфіскація активів: забезпечення того, щоб злочини не окупилися *(звіт Європейської Комісії, 2020)*

Інші документи:

- Застосування арешту та конфіскації без обвинувального вироку *(Рада Європи, 2020)*

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

- *«Хендісайд проти Сполученого Королівства» (Handyside v. the United Kingdom)*, № 5493/72, 07 грудня 1976 року, серія A № 24 (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Спорронг і Льоннрот проти Швеції» (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*, №№ 7151/75 і 7152/75, 23 вересня 1982 року, серія A № 52 (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«АГОСІ проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom)*, № 9118/80, 24 жовтня 1986 року, серія A № 108 (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«М. проти Італії» (M. v. Italy)* (ухв.), № 12386/86, 15 квітня 1991 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Раймондо проти Італії» (Raimondo v. Italy)*, № 12954/87, 22 лютого 1994 року, серія A № 281-A (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції в одному випадку, порушення в іншому випадку);
- *«Вендіттеллі проти Італії» (Vendittelli v. Italy)*, № 14804/89, 18 липня 1994 року, серія A № 293-A (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Велч проти Сполученого Королівства» (Welch v. the United Kingdom)*, № 17440/90, 09 лютого 1995 року, серія A № 307-A (порушення пункту 1 статті 7 (ст. 7-1));
- *«Гасус Досьє- унд Фьордертекнік ГмбХ проти Нідерландів» (Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH v. the Netherlands)*, 23 лютого 1995 року, серія A № 306-B (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Ейр Канада проти Сполученого Королівства» (Air Canada v. the United Kingdom)*, № 18465/91, 05 травня 1995 року, серія A № 316-A (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«К.М. проти Франції» (C.M. v. France)* (ухв.), № 28078/95, 26 червня 2001 року, ЄСПЛ 2001-VII (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Філліпс проти Сполученого Королівства» (Phillips v. the United Kingdom)*, № 41087/98, 05 липня 2001 року, ЄСПЛ 2001-VII (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Аркурі та інші проти Італії» (Arcuri and Others v. Italy)* (ухв.), № 52024/99, 05 липня 2001 року, ЄСПЛ 2001-VII (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Ріела та інші проти Італії» (Riela and Others v. Italy)* (ухв.), № 52439/99, 04 вересня 2001 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Батлер проти Сполученого Королівства» (Butler v. the United Kingdom)* (ухв.), № 41661/98, 27 червня 2002 року, ЄСПЛ 2002-VI (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Їлдирим проти Італії» (Yildirim v. Italy)* (ухв.), № 38602/02, 10 квітня 2003 року, ЄСПЛ 2003-IV (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Копецький проти Словаччини» (Kopecký v. Slovakia)* [ВП], № 44912/98, 28 вересня 2004 року, ЄСПЛ 2004-IX (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Морабіто та інші проти Італії» (Morabito and Others v. Italy)* (ухв.), № 58572/00, 07 червня 2005 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Бакланов проти Росії» (Baklanov v. Russia)*, № 68443/01, 09 червня 2005 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Босфорус Гава Йолларі Туризм і Тіджарет Анонім Ширкеті проти Ірландії» (Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland)* [ВП], № 45036/98, 30 червня 2005 року, ЄСПЛ 2005-VI (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Адамчик проти Польщі» (Adamczyk v. Poland)* (ухв.), № 28551/04, 07 листопада 2006 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Фонд Дасса та інші проти Ліхтенштейну» (Dassa Foundation and Others v. Liechtenstein)* (ухв.), № 696/05, 10 липня 2007 року (неприйнятно — невичерпання національних засобів правового захисту);
- *«Юцис проти Литви» (Jucys v. Lithuania)*, № 5457/03, 08 січня 2008 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Грейсон і Барнхем проти Сполученого Королівства» (Grayson and Barnham v. the United Kingdom)*, №№ 19955/05 та 15085/06, 23 вересня 2008 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Ісмаїлов проти Росії» (Ismayilov v. Russia)*, № 30352/03, 06 листопада 2008 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Саккочча проти Австрії» (Saccoccia v. Austria)*, № 69917/01, 18 грудня 2008 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Сун проти Росії» (Sun v. Russia)*, № 31004/02, 05 лютого 2009 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Габріч проти Хорватії» (Gabrić v. Croatia)*, № 9702/04, 05 лютого 2009 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Гріфхорст проти Франції» (Grifhorst v. France)*, № 28336/02, 26 лютого 2009 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Мун проти Франції» (Moon v. France)*, № 39973/03, 09 липня 2009 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Дєнісова і Моісєєва проти Росії» (Denisova and Moiseyeva v. Russia)*, № 16903/03, 01 квітня 2010 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Тендам проти Іспанії» (Tendam v. Spain)*, № 25720/05, 13 липня 2010 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Сілікієне проти Литви» (Silickienė v. Lithuania)*, № 20496/02, 10 квітня 2012 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Вальдемар Новаковський проти Польщі» (Waldemar Novakowski v. Poland)*, № 55167/11, 24 липня 2012 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Лавречов проти Чеської Республіки» (Lavrechov v. the Czech Republic)*, № 57404/08, 20 червня 2013 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Джей Джи Кей Статиба Лтд та Гусельніковас проти Литви» (JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania)*, № 3330/12, 05 листопада 2013 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Поле проти Сполученого Королівства» (Paulet v. the United Kingdom)*, № 6219/08, 13 травня 2014 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Какуччі та Сабателлі проти Італії» (Cacucci and Sabatelli v. Italy)* (ухв.), № 2979/09, 17 червня 2014 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Габенціус проти Угорщини» (Hábenczius v. Hungary)*, № 44473/06, 21 жовтня 2014 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Руммі проти Естонії» (Rummi v. Estonia)*, № 63362/09, 15 січня 2015 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Вейтс проти Естонії» (Veits v. Estonia)*, № 12951/11, 15 січня 2015 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Гогімідзе та інші проти Грузії» (Gogitidze and Others v. Georgia)*, № 36862/05, 12 травня 2015 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Андоноскі проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Andonoski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia)*, № 16225/08, 17 вересня 2015 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Сулеймані проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Sulejmani v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)*, № 74681/11, 28 квітня 2016 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Б.К.М. Лоджистік Тасімасілік Тікарет Лімітед Сіркеті проти Словенії» (B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Siketi v. Slovenia)*, № 42079/12, 17 січня 2017 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Болєвіч проти Хорватії» (Boljević v. Croatia)*, № 43492/11, 31 січня 2017 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«С.К. Сервіс Бенц Ком С.Р.Л. проти Румунії» (S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania)*, № 58045/11, 04 липня 2017 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Сакскобургґотський та Хробок проти Болгарії» (Sakskoburggotski and Chrobok v. Bulgaria)* (ухв.), № 38948/10, 20 березня 2018 року (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«Джі.Ай.Е.М. та інші проти Італії» (G.I.E.M. and Others v. Italy)* [ВП], №№ 1828/06 і 2 інші, 28 червня 2018 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Гирлян проти Росії» (Gyrlyan v. Russia)*, № 35943/15, 09 жовтня 2018 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Садоха проти України» (Sadocha v. Ukraine)*, № 77508/11, 11 липня 2019 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Бальзамо проти Сан-Марино» (Balsamo v. San Marino)*, №№ 20319/17 та 21414/17, 08 жовтня 2019 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«С.А. Біо д'Арденнес проти Бельгії» (S.A. Bio d'Ardennes v. Belgium)*, № 44457/11, 12 листопада 2019 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Яшар проти Румунії» (Yaşar v. Romania)*, № 64863/13, 26 листопада 2019 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Філкін проти Португалії» (Filkin v. Portugal)*, № 69729/12, 03 березня 2020 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Пендов проти Болгарії» (Pendov v. Bulgaria)*, № 44229/11, 26 березня 2020 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Маркус проти Латвії» (Markus v. Latvia)*, № 17483/10, 11 червня 2020 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Карапетян проти Грузії» (Karapetyan v. Georgia)*, № 61233/12, 15 жовтня 2020 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);

- *«Актіва ДОО проти Сербії» (Aktiva DOO v. Serbia)*, № 23079/11, 19 січня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Улемек проти Сербії» (Ulemek v. Serbia)* (ухв.), № 41680/13, 02 лютого 2021 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia)*, № 77668/14, 24 червня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Тодоров та інші проти Болгарії» (Todorov and Others v. Bulgaria)*, №№ 50705/11 і 6 інших, 13 липня 2021 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції у деяких випадках, порушення в інших випадках);
- *«Стоян Ніколов проти Болгарії» (Stoyan Nikolov v. Bulgaria)*, № 68504/11, 20 липня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Лисак проти Польщі» (Łysak v. Poland)*, № 1631/16, 07 жовтня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Ресурсний центр демократії та прав людини та Мустафаєв проти Азербайджану» (Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan)*, №№ 74288/14 і 64568/16, 14 жовтня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції і порушення статті 13, що розглядається разом зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Пар і Хюдо проти Азербайджану» (Par and Hyodo v. Azerbaijan)*, №№ 54563/11 і 22428/15, 18 листопада 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Годлєвская проти Росії» (Godlevskaya v. Russia)*, № 58176/18, 07 грудня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Яремійчук та інші проти України» (Yaremiychuk and Others v. Ukraine)*, №№ 2720/13 та 6 інших, 09 грудня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Заклан проти Хорватії» (Zaklan v. Croatia)*, № 57239/13, 16 грудня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Столковський проти Польщі» (Stołkowski v. Poland)*, № 58795/15, 21 грудня 2021 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Акпаз Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (Akpaz Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, № 6800/09, 18 січня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Іпек Сосьєте а Респонсабіліте Лімітє проти Туреччини» (İpek Société à responsabilité limitée v. Turkey)*, № 29214/09, 18 січня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Себєлєва та інші проти Росії» (Sebeleva and Others v. Russia)*, № 42416/18, 01 березня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Шоразова проти Мальти» (Shorazova v. Malta)*, № 51853/19, 03 березня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Калін проти Румунії» (Călin v. Romania)*, № 54491/14, 05 квітня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Таганрог ЛРО та інші проти Росії» (Taganrog LRO and Others v. Russia)*, № 32401/10, 07 червня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Ферхатович проти Словенії» (Ferhatović v. Slovenia)*, № 64725/19, 07 липня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Ес Сі Ай Ле Шато дю Франпор проти Франції» (SCI Le Château du Francport v. France)*, № 3269/18, 07 липня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);

- *«Коршунова проти Росії» (Korshunova v. Russia)*, № 46147/19, 06 вересня 2022 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Юсіфлі та інші проти Азербайджану» (Yusifli and Others v. Azerbaijan)* (ухв.), №№ 21274/08, 21904/08, 26193/08, 33248/08, 36604/08, 41334/08 та 43125/08, 06 грудня 2022 року (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Акшин Гараєв проти Азербайджану» (Akshin Garayev v. Azerbaijan)*, № 30352/11, 02 лютого 2023 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Спасов проти Румунії» (Spasov v. Romania)*, № 27122/14, 03 лютого 2023 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Капатіна проти Румунії» (Căpăţînă v. Romania)*, № 911/16, 28 лютого 2023 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Загіні проти Сан-Марино» (Zaghini v. San Marino)*, № 3405/21, 11 травня 2023 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Яшароглу проти Туреччини» (Yaşaroğlu v. Türkiye)*, № 78661/11, 12 вересня 2023 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Йорданов та інші проти Болгарії» (Yordanov and Others v. Bulgaria)*, №№ 265/17 та 26473/18, 26 вересня 2023 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Фонд імені Дж. Пол Джетті та інші проти Італії» (The J. Paul Getty Trust and Others v. Italy)*, № 35271/19, 02 травня 2024 року (відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- «*Мандев та інші проти Болгарії» (Mandev and Others v. Bulgaria),* №№ 57002/11 та 4 інші, 21 травня 2024 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Рустамханлі проти Азербайджану» (Rustamkhanli v. Azerbaijan)*, № 24460/16, 04 липня 2024 року (порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції).